

İdareci ve Öğretmen Görüşlerine Göre İlkokullarda Akran Zorbalığı: Nitel Bir Çalışma

Peer Bullying in Primary School According to the Views of Administrators and Teachers: A Qualitative Study

ÖZET

Bu çalışmanın amacı idareci ve öğretmen görüşlerine göre ilkokulda akran zorbalığı: nitel bir çalışma yapmaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, kolayda örneklem yaklaşımı kullanılarak araştırmaya dâhil edilen 14 öğretmen ve okul idarecisi oluşturmaktadır. Veri toplamak için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmacı verileri elde etmek için yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşme formundan elde edilen ham veriler, veri analizinde kullanılmak üzere yöntemsel olarak hazırlanmıştır. İçerik analizi ile verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, İlkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler arasında aile tutumu, arkadaş etkisi, değerler eğitiminin yetersizliği, iletişim becerisinin kötü olması, medyanın etkisi, kişisel etmenler ve sosyoekonomik/kültürel çevre bulunmaktadır. Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin fiziksel ve duygusal sağlıkları olumsuz yönde etkilenir. İdareciler ve öğretmenler akran zorbalığına müdahale konusunda yetersizlik veya yeterlilik düşüncelerine sahiptir. Akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemler arasında önleyici ve koruyucu önlemler, farkındalık ve bilgilendirme, eğitim ve yetkinlik geliştirme, iletişim ve izleme yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul, Yönetici, Öğretmen, Akran Zorbalığı.

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct a qualitative study on peer bullying in primary school according to the views of administrators and teachers. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in this study. The study group consisted of parents, 14 teachers and school administrators who were included in the study using a convenience sampling approach. A semi-structured interview form was used to collect data. The researcher conducted face-to-face interviews to obtain data. The raw data obtained from the interview form were methodologically prepared to be used in data analysis. Content analysis was used to evaluate the data. According to the results of the study, the factors that cause peer bullying in primary school include family attitude, peer influence, inadequate values education, poor communication skills, media influence, personal factors and socioeconomic/cultural environment. The physical and emotional health of students exposed to peer bullying is negatively affected. Administrators and teachers have thoughts of inadequacy or competence in intervening in peer bullying. Measures that can be taken against peer bullying include preventive and protective measures, awareness and information, education and competency development, communication and monitoring.

Keywords: School, Administrator, Teacher, Peer Bullying.

GİRİŞ

Günümüzde önemli bir sorun olarak ortaya çıkan şiddetin nedenlerinden biri de toplumdaki sosyal etkileşimlerdir (Delgado, Olivia, Sanchez Quenija ve Apego, 2011). Hayatın her aşamasında önemli olan sosyal ilişkiler, öğrencilerin okul ortamına girmesiyle birlikte giderek daha da önem kazanmaya başlar. Bebeklikten ergenliğe ve ergenlikten yetişkinliğe kadar okulda kurulan sosyal bağlar değişmektedir (Delgado vd., 2011). Akranları tarafından kabul edilmek ve sevilme, zamanlarının çoğunu onlarla etkileşim halinde geçiren ergenler için ortak bir konudur (Somerville, 2013). Ergenlerin akran gruplarındaki sosyal konumları, psikolojik refahları ve psikososyal gelişimleri, bu gelişim evresinde akranlarına karşı önceki gelişim evrelerine kıyasla daha hassas olmalarından etkilenmektedir (Parker ve Asher, 1987). Ergenlerin sosyal konumları ve akran etkileşimleri, psikolojik gelişimleri üzerinde hem faydalı hem de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Psikososyal gelişime zarar veren faktörlerden biri de zorbalık davranışlarına maruz kalmak ya da bu davranışlarda bulunmaktır (Hortaçsu, 2003). Zorbalık, kendini savunamayacak durumda olan bir kişiye zarar vermek, onu korkutmak ya da strese sokmak amacıyla bir birey ya da grup tarafından gerçekleştirilen psikolojik ya da fiziksel saldırganlık olarak tanımlanmaktadır (Peters, 2012). Zorbalığı çok sayıda faktör etkileyebilir. Bireyin mizacı bu faktörlerden biridir. Bir kişinin kendine özgü niteliklerinin temelini oluşturan içsel mizacı, genel olarak duygusal uyarılma, duygusal ifade ve duygusal kontrolün

Zafer Özdemir ¹ 
Musa Yelmen ² 
Ömer Kaplan ³ 
Emine Bodukcu ⁴ 
Erkan Nakas ⁵ 

How to Cite This Article

Özdemir, Z., Yelmen, M., Kaplan, Ö., Bodukcu, E. & Nakas, E. (2023). "İdareci ve Öğretmen Görüşlerine Göre İlkokullarda Akran Zorbalığı: Nitel Bir Çalışma", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:52; pp:3314-3323. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.71122>

Arrival: 17 June 2023
Published: 31 August 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Karabük, Türkiye

² Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Karabük, Türkiye

³ Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Şanlıurfa, Türkiye

⁴ Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye

⁵ Uzman Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye

fizyolojik temelleri olarak nitelendirilebilir (Goldsmith ve ark., 1987). Bir kişinin sergilediği olumsuz eylemler, mizaç özelliklerinden önemli ölçüde etkilenir. Sakarya ve Pekdoan tarafından yapılan bir araştırmaya göre, gençlerde mizaç özellikleri ile problemleri davranışlar arasında güçlü bir ilişki vardır (Sakarya ve Pekdoğan, 2020). Ergenlik, insanların davranışlarının büyük bir kısmının oluştuğu ve bir sonraki gelişim aşaması olan yetişkinlikte deneyimleyecekleri özelliklerin belirlendiği bir dönem olduğu için bir kişinin hayatında çok önemli ve kritik bir dönemdir (Boyd, Bee ve Johnson, 2006). Daha önceki evrelere kıyasla, bu evrede gençler akranlarının ne düşündüğünü ve neye inandığını daha fazla önemserler. Akran gruplarından yoğun bir şekilde etkilenirler ve uyum sağlamaya çalışırken, üzerinde düşünmeden çeşitli davranışlarda bulunabilirler. Sonuç olarak zararlı eylemlerde bulunabilirler. Ergenlik, bir kişinin dünyayı nasıl gördüğünü ve durumlara nasıl yaklaştığını yöneten temel nitelikler olarak tanımlanan mizaç fikri için sürekli bir gelişim dönemidir (Aytar ve ark., 2014)

Bir kişi ergenlik dönemi boyunca daha duygusal, risk alan, düşünceli ve hisli olabilir. Çocuğun mizaç özelliklerine ek olarak, ergenlik dönemi boyunca daha fazla özgüven, daha fazla duygusallık ve daha fazla risk alma eğilimi gibi özelliklerin önceki zamanlara göre daha fazla geliştiği belirtilebilir (Gartstein ve ark. 2012). Çoğunluğu biyolojik köklere sahip olan ancak dış etkilere etkilenen çok sayıda unsur, farklı mizaç özellikleriyle bağlantılıdır. Mizacı etkileyen faktörlerden biri de duygu kontrolüdür. Kişinin kasıtlı eylemlerde bulunurken akut ve geçici duygusal tepkilerini kontrol etme becerisi duygu düzenleme olarak bilinir (Thompson, 1994). Bu yetenek hem içsel hem de dışsal süreçleri içerir. Önemli duygusal süreçlerle karşılaşan ergenlik dönemi boyunca hayati önem taşıyan konulardan biri de duygu düzenlemesidir (Atalar ve Atalay, 2018). Yaşamın erken dönemlerinde, çocukların duygu yönetimi teknikleri cephaneliği önemli ölçüde değişikliğe uğrar ve yaşlandıkça genişlemeye devam eder (Waters & Thompson, 2014). Daha büyük çocuklar genellikle bilişsel yeniden değerlendirme gibi daha karmaşık psikolojik teknikler kullanırken, daha küçük çocuklar genellikle dikkat dağıtma ve bir yetişkinden yardım isteme gibi daha pratik stratejiler kullanır (Waters & Thompson, 2014). Monopoli ve Kingston tarafından 2012 yılında yapılan bir araştırmaya göre, duygularını kontrol edebilen küçük çocuklar sorunlarla başa çıkmaya daha hazırlıklı olmaktadır. İlkokul öğrencileriyle yapılan farklı bir araştırmaya göre, çocukların öfkelerini kontrol etme kapasiteleri arttıkça sosyal yeterlilikleri de artmaktadır (Gülgez ve Gündüz, 2018).

Akran zorbalığı, bir gencin kendisinden fiziksel ya da zihinsel olarak daha zayıf olan başka bir çocuğa karşı fiziksel baskı ya da sözlü taciz yoluyla tekrarlanan kötü davranışlarda bulunmasıdır (Gülgez ve Gündüz, 2018). Bu eylemler, zorbalığa maruz kalan gencin psikososyal gelişimi üzerinde zararlı bir etkiye sahiptir ve ruh sağlığı ve yetiştirilme tarzı hakkında fikir verir (Namlı, 2020). Zorbalığa uğrayan çocuklarda, ruh sağlıkları üzerindeki zararlı etkilere ek olarak karakter değişikliği de görülebilir. Zorbalığı çevresine bildirmeyen çocuklar polikliniğe başvurduklarında sadece psikosomatik sorunları olabilir (Arslan ve Savaşer, 2009). Klinik uygulamada bu sorunu çocuk ve ergen sağlığına yönelik sosyal ve psikolojik takibin bir parçası olarak değerlendiriyoruz. Zorbalığı tespit edebilmek ve gerektiğinde uygun önlemleri alabilmek için ebeveynlerin akran zorbalığının farkında olması gerekir (Kurt, 2019). İlkokul öğrencileri evlerinden ayrılarak ve ailelerinden ayrı bir sosyal ortama girerek okula başlarlar. Okullar, öğrencilerin yalnızca önceden belirlenmiş hedefler çerçevesinde önceden tanımlanmış materyalleri öğrendikleri değil, aynı zamanda kritik yaşam becerilerini de öğrendikleri yerler olarak görülmelidir (Düzgün, 2020: 32).

Yeni bir eve yeni düzenlemelerle taşınan bir genç, sınıf arkadaşları, öğretmenler ve okul personelinin diğer üyeleri nedeniyle olağan sayılabilecek bir okul atmosferinde kendini yalnız ve yalnız hissetmekte zorlanabilir. Geçiş dönemi zorluklarını aşan öğrenciler, okul kurallarının yanı sıra öğretmenler ve okul yöneticileri tarafından yapılan yorumları da anlamaya başlamıştır. Çocuklar akran grupları geliştirir ve arkadaşlık ilişkilerinde oyunlar oynarlar çünkü başkalarına bağlı olmak ve bir grubun üyesi olmak isterler. Elbette hem grup içinde hem de gruplar arasında anlaşmazlıklar yaygındır. Çocuklar akranlarıyla ilişkilerini sürdürür ve evde edindikleri bilgileri okula taşırlar, ancak onlardan öğrendikleri davranışları da sergilemeye başlarlar. Konuyla ilgili yapılmış çalışmaların gözden geçirilmesiyle, mevcut sorunların temel nedenlerini saptamak ve önerilen çözümleri uygulamaya koymak mümkün olacaktır. Bu araştırmanın sonuçlarının, okullardaki zorbalık uygulamalarının anlaşılmasına yardımcı olması, okul rehberlik hizmetleri ile ailelere bu sorunun çözümünde yardımcı olması ve bilgi birikimine katkıda bulunması beklenmektedir.

Çetinler (2021), ortaokul öğrencilerinin sınıf içinde akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelediği yüksek lisans tez araştırmasında, araştırmaya katılanların görüşleri sonucunda öğrencilerin zorbalığa maruz kalma düzeyleri ile zorbalık uygulama düzeyleri arasında pozitif yönde bir farklılaşma bulmuştur. Ayrıca, ortaokul öğrencilerinin anne-baba eğitim düzeyleri ya da akademik başarı düzeylerinde bir farklılık olmamasına rağmen, cinsiyet ve okul türü faktörleri ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düzgün (2020) yüksek lisans tez çalışmasında ortaokul öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ile akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığına uğrama sıklık düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Yaş, başarı düzeyi, düzenli sosyal aktivite, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenlerine bağlı olarak akran zorbalığına maruz kalma ve akran zorbalığına uğrama sıklıklarında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Coşkun (2018) ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığına neden olan faktörleri çeşitli değişkenler açısından incelediği yüksek lisans tez çalışmasında, fiziksel zorbalık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında ve öğrencilerin sınıf düzeyi ile zorbalık

davranışları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur. Zorbalığa maruz kalma derecelerine göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre hem daha fazla zorbalık gösterdikleri hem de anlamlı düzeyde daha fazla zorbalığa uğradıkları ortaya çıkmıştır. Özkan ve Çiftci (2010) sosyoekonomik düzeyi düşük okullara devam eden ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada zorbalık kategorileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğunu gözlemlemişlerdir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla zorbalığa maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Özkan (2018) akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını ve bu farklılaşmanın kız öğrenciler lehine olduğunu bulmuştur. Ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ile kardeş davranışları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Ayrıca, anne-baba eğitim düzeyinin akran zorbalığına maruz kalma ile anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermiştir.

Bu bilgiler kapsamında araştırmanın amacı idareci ve öğretmen görüşlerine göre ilkokulda akran zorbalığı: nitel bir çalışma yapmaktır. Bu genel amaç altında aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

Katılımcıların ilkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler hakkındaki görüşleri nasıldır?

Katılımcıların akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin fiziksel ve duygusal sağlıkları üzerindeki etkileri hakkındaki görüşleri nasıldır?

Katılımcıların idarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına karşı müdahaleleri hakkındaki görüşleri nasıldır?

Katılımcıların okulda akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemler hakkındaki görüşleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni, farkında olduğumuz ancak tam olarak kavrayamadığımız olgulara odaklanan yeni bir araştırma stratejisidir. Ayrıca, öznel görüşün tanımlanmasına daha fazla önem veren ve bireysel farklılıkları dikkate alan yeni bir araştırma perspektifini de içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, nitel bir araştırma yöntemi olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni, bireylerin deneyimlerini ve algılarını anlamak için kullanılan bir araştırma stratejisidir. Bu desen, farkında olduğumuz ancak tam olarak kavrayamadığımız olgulara odaklanır ve bu olguların öznel görüşlerini tanımlamaya yönelik bir yaklaşım sunar. Fenomenolojik araştırmalar, bireylerin deneyimlerini anlamak, yaşanan olayları ve olayların içerdiği anlamları keşfetmek için kullanılır. Araştırmacılar, katılımcıların deneyimlerini anlamak için derinlemesine ve açık uçlu görüşmeler yaparlar. Bu görüşmelerde, katılımcıların kendi deneyimlerini ifade etmeleri teşvik edilir ve araştırmacı, katılımcıların anlatılarını analiz ederken ortak temaları ve anlamları ortaya çıkarmaya çalışır. Fenomenoloji deseni, katılımcıların öznel deneyimlerine odaklanırken, bireysel farklılıkları ve çoklu perspektifleri dikkate alır. Bu yaklaşım, araştırmada derinlemesine ve zengin bir anlayış sağlarken, katılımcıların kendi seslerini duyurma fırsatı verir (Karataş, 2015). Bu çalışmada kullanılan fenomenoloji deseni, öğretmenlerin deneyimlerini ve beklentilerini anlamak amacıyla kullanılmıştır. Araştırmacı, öğretmenlerle yapılan görüşmeler ve anlatı analizi yoluyla öğretmenlerin deneyimlerini derinlemesine incelemiştir. Bu desen, öğretmenlerin iç dünyalarına ışık tutarak, yöneticilerin nasıl motive edici bir ortam yaratabileceği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Sonuç olarak, fenomenoloji deseni, bireylerin öznel deneyimlerini anlamak ve bu deneyimlerden ortaya çıkan anlamları keşfetmek için kullanılan etkili bir nitel araştırma yöntemidir. Bu desen, araştırmacılara katılımcıların deneyimlerini ve perspektiflerini derinlemesine anlama fırsatı verirken, araştırmaya katılan bireylerin öznel dünyalarının değerini vurgular.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu kolayda örnekleme yöntemi (Karataş, 2015) ile dahil edilen 14 okul idarecisi ve öğretmen oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme yöntemi, bir araştırmada örnekleme yaparken, araştırmacının kolaylık ve erişilebilirlik nedeniyle belirli bir gruptan veya birimden örnekleme seçme yaklaşımıdır. Bu yöntemde, araştırmacı, örnekleme seçimini pratiklik veya zaman ve maliyet tasarrufu gibi faktörlere dayandırır. Kolayda örnekleme yönteminde, araştırmacı, seçilen örneklemin temsil ediciliği konusunda dikkatli olmalıdır. Çünkü bu yöntemle seçilen örneklem, genel popülasyonu tam olarak temsil etmeyebilir ve yanlılık oluşabilir. Kolayda örnekleme yöntemi, özellikle küçük örneklem veya sınırlı kaynaklarla yapılan çalışmalarda kullanılmaktadır. Örneğin, bir araştırmacı bir okuldaki öğretmenlerin görüşlerini incelemek istiyor olsun. Araştırmacı, zaman ve kaynak sınırlamaları nedeniyle örneklem seçimini kolayda yöntemiyle yapabilir. Böylece, örnekleme yaparken okuldaki öğretmenlere ulaşmak kolay olduğu için bu gruptan öğretmenler seçilebilir (Karataş, 2015). Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş ve kıdemlerine ilişkin bilgiler toplanmış ve ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Örnekleme ait bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Demografik Değişkenleri

	Branş	Yaş	Kıdem (yıl)	Öğrenim Durumu
K1	Sınıf Öğretmeni	45	24	Lisans
K2	Sınıf Öğretmeni	32	8	Lisans
K3	Sınıf Öğretmeni	34	12	Lisans
K4	Sınıf Öğretmeni	37	17	Lisans
K5	Sınıf Öğretmeni	40	17	Lisans
K6	Sınıf Öğretmeni	40	17	Lisans
K7	Sınıf Öğretmeni	38	12	Lisans
K8	Sınıf Öğretmeni	32	8	Yüksek Lisans
K9	Müzik	41	17	Lisans
K10	Türk Dili ve Edebiyatı	46	23	Lisans
K11	Fen bilimleri	39	12	Lisans
K12	DKAB	47	15	Yüksek Lisans
K13	Tarih	24	3	Yüksek Lisans
K14	Tarih	44	20	Yüksek Lisans

Tablo 1’de verilen katılımcıların profili incelendiğinde, branşları bakımından 8 Sınıf Öğretmeni, 1 Müzik Öğretmeni, 1 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, 1 Fen Bilimleri Öğretmeni, 1 DKAB Öğretmeni ve 2 Tarih Öğretmeninin çalışmada yer aldığı görülecektir. Katılımcıların yaşları 24 ile 47 arasında değişmektedir. Katılımcıların kıdem yılları ise 3 ile 24 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılanlar eğitim durumlarına göre, 10 lisans mezunu ve 4 yüksek lisans mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler geliştirilen yarı-yapılandırılmış bir görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşme formunun geliştirilmesi için ilgili alan yazın detaylı olarak incelenmiş ve açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu görüşlerine başvurma adına alanında uzman 3 okul idarecisine e-posta yoluyla gönderilmiş, gerekli incelemeleri yapan müdürler bazı geri dönütlerde bulunmuştur. Görüşme formu bu geri dönütlere göre geliştirilmiştir. Görüşme öncesi katılımcılarla telefonla iletişim kurularak araştırma hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmış ve kendilerine görüşme formunun gönüllülük esas alınarak görev yaptıkları okullarda kendilerine uygun bir saatte uygulanmak istendiği ifade edilmiştir. Görüşmeler 13-15 dakika sürmüştür katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar yazılmış daha sonra kendilerine okunarak teyit alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verileri elde etmek için araştırmacılar tarafından çevrim içi görüşme formu yolu ile iletişim sağlanmıştır. Araştırma görüşmesinin süresi yaklaşık 25 dakika olmuştur. Görüşme öncesinde, araştırmanın özgünlüğünü güvence altına almak için katılımcılarla samimi bir diyalog kurulmuştur. Ayrıca katılımcılara görüşlerini dile getirmeleri için özgürlük tanınmıştır. Görüşmeler, katılımcılar tarafından dile getirildikleri şekliyle kaydedilmiş ve doğrulanabilirliği garanti altına almak için görüşmelerin kâğıda dökümü yapılmıştır. Kapsamlı bir açıklama yapılarak aktarılabilirlik sağlanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi tercih edilmiş ve görüşme formu ile elde edilen ham bilgiler sistematik olarak organize edilmiştir. Katılımcıların görüşme sırasında her bir soruya verdikleri yanıtlar farklı sayfalara taşınmıştır. Her katılımcının aynı soruya verdiği yanıtlar toplanmıştır. Toplanan bilgiler düzenlenmiş ve ana tema ve kodmalama yolu ile analiz edilmiştir. Veriler arasındaki bağlantıların incelenmesi, belirli sonuçların çıkarılmasına olanak sağlamış ve bu sonuçlar daha sonra hazırlanan temalara uygun olarak düzenlenmiş ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

BULGULAR

İlkokulda Akran Zorbalığına Neden Olan Faktörlere İlişkin Yapılan Değerlendirme

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan İlkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler nelerdir?’ şeklindeki açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İlkokulda Akran Zorbalığına Neden Olan Faktörlere İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	f
İlkokulda Akran Zorbalığına Neden Olan Faktörler	Aile tutumu	5
	Arkadaş etkisi	5
	Değerler eğitiminin yetersizliği	3
	İletişim becerisinin kötü olması	3
	Medyanın etkisi	3
	Kişisel etmenler	3
	Sosyoekonomik/kültürel çevre	1

Tablo 2 incelendiğinde; ilkökulda akran zorbalığına neden olan faktörlere ilişkin katılımcı görüşlerinin, ilkökulda akran zorbalığına neden olan faktörler olmak üzere bir tema altında toplandığı görülmektedir.

İlkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler teması altında; aile tutumu, arkadaş etkisi, değerler eğitiminin yetersizliği, iletişim becerisinin kötü olması, medyanın etkisi, kişisel etmenler, sosyoekonomik/kültürel çevre isimli yedi kod bulunduğu görülmektedir. İlkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“Ailenin çocuk yetiştirmedeki yanlış tutumları ve çocukların kişisel farklılıkları.” (K1)

“Anne baba tutumu” (K3)

“Akran zorbalığın temelini aile ortamında atıldığını düşünüyorum. Ailede zorba davranışlara maruz kalan çocuklar ileriki yaşlarda akran zorbalığına neden olabiliyorlar.” (K8)

“Bilinçsiz anne ve baba” (K10)

“Arkadaş grubu baskısı, topluma kendini ait hissetme ve hissettirme ihtiyacı” (K4)

“Çocuğun arkadaş çevresi de akran zorbalığına neden olan faktörler arasında sayılabilir akran zorbalığına maruz kalan çocuk ilk fırsatta bunu başka bir çocuğa uygulamaya meyilli olabiliyor.” (K8)

“...arkadaşlık grupları” (K13)

“Öğrencilerin yaş itibariyle ahlaki gelişimlerinin tam olmaması, empati kuramamaları, yaptıklarının arkadaşlarını üzeceğini düşünmemesi.” (K11)

“Çocukların bilinçli olmaması ve o yaşlarda sürekli birbirlerini kıskanması.” (K14)

“... ve empati duygusunun gelişmemiş olması başta gelen unsurlar” (K9)

“Çocukların empatiyi tam olarak yapamaması” (K12)

“...sosyal medyanın artması, televizyonlarda ve internette yayınlanan programlar,” (K4)

“...izledikleri oyun dizi karakterlerinin etkisinde kalmaları.” (K12)

“Aynı zamanda televizyonlarda çıkan dizilerin olumsuz etkileri ve yaptıkları davranışların ne kadar zarar verebileceği hakkında fazla bilgi sahibi olamaması Özellikle cep telefonu ile sosyal medya üzerinden akran zorbalığı fazla olmaktadır.” (K14)

“Başarı, güç” (K5)

“Çocukların fiziksel özellikleri ve akademik başarıları” (K6)

“Çevrenin sosyo-ekonomik ve kültür seviyesinin düşük olması.” (K7)

Akran Zorbalığına Maruz Kalan Öğrencilerin Fiziksel ve Duygusal Sağlıkları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Değerlendirmeler

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin fiziksel ve duygusal sağlıkları üzerindeki etkileri nedir?’ şeklindeki açık uçlu soruya katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Akran Zorbalığına Maruz Kalan Öğrencilerin Fiziksel ve Duygusal Sağlıkları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	f
Akran Zorbalığının Çocukların Fiziksel Sağlıkları Üzerindeki Etkileri	Çeşitli ağrı sorunları	2
	Uyku sorunları	1
	Kilo problemleri	1
Akran Zorbalığının Çocukların Duygusal Sağlıkları Üzerindeki Etkileri	İçe kapanma/asosyallik	8
	Çeşitli öfke duyguları	6
	Üzüntü ve mutsuzluk	5
	Özgüvende azalma/değersizlik	5
	Okula gitmek istememe	1

Tablo 3 incelendiğinde; akran zorbalığının çocukların fiziksel sağlıkları üzerindeki etkilerine ilişkin değerlendirmelerin, akran zorbalığının çocukların fiziksel sağlıkları üzerindeki etkileri ve akran zorbalığının çocukların duygusal sağlıkları üzerindeki etkileri olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir.

Akran zorbalığının çocukların fiziksel sağlıkları üzerindeki etkileri teması altında; çeşitli ağrı sorunları, uyku sorunları, kilo problemleri isimli üç adet kod bulunduğu görülmektedir. Akran zorbalığının çocukların fiziksel sağlıkları üzerindeki etkileri konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“Fiziksel belirtiler (baş ağrısı, karın ağrısı, mide bulantısı), uyku sorunları yaşanabilir.” (K4)

“... ve kilo alma gibi etkiler gözlemlenebilir.” (K13)

Akran zorbalığının çocukların duygusal sağlıkları üzerindeki etkileri teması altında; üzüntü ve mutsuzluk, içe kapanma/asosyallık, çeşitli öfke duyguları, özgüvende azalma/değersizlik, okula gitmek istememe isimli beş adet kod bulunduğu görülmektedir. Akran zorbalığının çocukların duygusal sağlıkları üzerindeki etkileri konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“İçine kapanma, hırçınlaşma” (K2)

“İçe kapanıklık utangaçlık” (K5)

“...olumsuz etkileniyorlar ve içlerine kapanıyorlar. Zorbalığa uğrayan öğrenciler zaman zaman kendileri de bu duruma başvurmakta.” (K7)

“Akran zorbalığına maruz kalan çocuklar, zorbalık gerek fiziksel olsun gerek duygusal iki anlamda da olumsuz ekileneceklerini düşünüyor. Bazı çocuklar bu durumlarda çok içine kapanırken bazı çocuklar daha da sinirli ve saldırgan davranışlar sergileyerek şiddete meyilli olabiliyorlar hatta bu davranışları başkaları üzerinde uygulayabiliyorlar.” (K8)

“İçine kapanmasına neden oluyor, özgüveni gidiyor, sosyalleşmekten korkuyor, yalnızlaşıyor, çevresine karşı nefret kin duygusu besliyor, öfkeli ve saldırgan olabiliyor.” (K12)

“Daha pasif ve özgüvensiz hale gelirler, gelecekteki hayatlarında içe kapanma .” (K13)

“Üzüntü, mutsuzluk, kızgınlık, yalnızlık, düşük özgüven, içine kapanma, arkadaşlık kuramama, okula gitmek istememe...” (K4)

“Mutsuz ,içine kapanık olabilirler” (K9)

“...okula gitmek istememe...” (K4)

İdarecilerin ve Öğretmenlerin Akran Zorbalığına Karşı Müdahaleleri Hakkındaki Düşünceler ve Nasıl Geliştirilebileceğine İlişkin Değerlendirmeler

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘İdarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına karşı müdahaleleri hakkında ne düşünüyorsunuz ve nasıl geliştirilebilirler?’ açık uçlu sorusuna katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Ailenin Ekonomik Durumunun Çocuğun Başarısına Etkisine İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	f
Akran Zorbalığına Müdahale Hakkında Düşünceler	İdare ve öğretmen yetersiz kalıyor	6
	İdare ve öğretmen yeterli	2
Akran Zorbalığına Müdahalenin Geliştirilmesi Hakkındaki Düşünceler	Eğitim verilmelidir	3
	İşbirliği kurulmalı	3
	Çocuklara yönelik çalışmalar yapılmalı	3
	Yaptırım uygulanmalı	2
	İletişime önem verilmeli	2

Tablo 4 incelendiğinde; idarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına karşı müdahaleleri hakkındaki düşünceler ve nasıl geliştirilebileceğine ilişkin katılımcı görüşlerinin, akran zorbalığına müdahale hakkında düşünceler ve akran zorbalığına müdahalenin geliştirilmesi hakkındaki düşünceler olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir.

“Akran zorbalığına müdahale hakkında düşünceler teması altında; idare ve öğretmen yetersiz kalıyor ve idare ve öğretmen yeterli isimli iki adet kod bulunduğu görülmektedir. Akran zorbalığına müdahale hakkında düşünceler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“...idare ve öğretmen çoğu zaman müdahalede yetersiz kalabiliyor.” (K1)

“İlkokullarda akran zorbalığı gösteren çocuklara maalesef bir yaptırım yapılamamaktadır. Sadece öğrenci rehberlik servisine yönlendirilip, idareci de veli ile görüşebiliyor. Görüşme dışında başka bir şey olmadığını bildiği zaman çocuk zorbalık yapmaya devam edebiliyor, hatta ailesi tarafından desteklenebiliyor.” (K4)

“Öğretmenlerin sınıfların çok kalabalık olması nedeniyle öğrencilerin birbiriyle olan iletişimlerini yakın takip edememesi müdahalenin yerinde ve zamanında olmamasına sebep oluyor” (K11)

“İdarecilerin sınıf içerisindeki olayları birebir görmeleri mümkün değildir. Ancak yüzeysel olanları ve sınıftaki çocukların yansıttıkları ölçüsünde bilebilirler.” (K13)

“Kendiminde idareci olmasından ötürü öğrenciler özellikle zorbalığın son aşamasına gelinceye kadar okul idaresine bilgi vermiyorlar.” (K14)

“Müdahale konusunda genelde yeterli olduklarını düşünüyorum.” (K3)

“...işbirliği halinde gerekli müdahaleler yapılıyor. gerekli eğitim ve seminerler veriliyor.” (K7)

Akran zorbalığına müdahalenin geliştirilmesi hakkındaki düşünceler teması altında; eğitim verilmelidir, işbirliği kurulmalı, çocuklara yönelik çalışmalar yapılmalı, yaptırım uygulanmalı, iletişime önem verilmeli isimli beş adet kod bulunduğu görülmektedir. Akran zorbalığına müdahalenin geliştirilmesi hakkındaki düşünceler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“Geliştirebilmek için rehberlik servisinden destek alınabilir. Bu konuda MEM.lerden eğitim,seminer vs. talep edilebilir. Alanında uzman kişilerin fikirleri dikkate alınabilir.” (K3)

“İdareciler ve öğretmenler akran zorbalığı a karşı önlem almalıdırlar. Bununla ilgili seminer düzenlenmeli öğrenciler bilinçlenmelidir” (K6)

“Rehberlik servisi ile daha çok işbirliğine girebilirler” (K2)

“Öğretmen ve idareciler iyi bir gözlemci olmadırlar. Hem zorbalık yapan hem zorbalığa maruz kalan çocuklar için işbirliği içinde çalışmalıdırlar. Gerekli durumlarda velileri de işin içine katmalıdırlar. Çünkü zorbalık temellerinde başka şeyleri barındırabilir. Ayrıca okullarda önleyici çalışmalarda yapılarak çocukların birbirleriyle daha fazla empati kurmaları sağlanmalı, çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesine olanak tanınmalıdır. Akran zorbalığına sebep olan öğrencilerle iyileştirici çalışmalar yapılmalı onlara kendilerini ifade edecek alanlar açılmalıdır.” (K8)

“Akran zorbalığı yapan çocukların empati duygularını geliştirme yönünde çalışmalar yapılabilir” (K9)

“Sürekli akran zorbalığı yapan öğrencilere karşı bir yaptırım uygulanabilmeli, öğrenciler de veliler de bu yaptırımları bilmelidir.” (K4)

“Aile iletişimi” (K10)

“Öğrenci sayısının az olduğu ve iletişimin daha sağlıklı olduğu sınıflar oluşturulup sorunlar daha kısa sürede tespit edilebilmelidir.” (K11)

Okulda Akran Zorbalığına Karşı Alınabilecek Önlemlerin Neler Olduğuna İlişkin Değerlendirmeler

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olunan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ‘Okulda akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemler nelerdir?’ açık uçlu sorusuna katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesi oluşturulan tema ve kodlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Okulda Akran Zorbalığına Karşı Alınabilecek Önlemler Neler Olduğuna İlişkin Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	f
Okulda Akran Zorbalığına Karşı Alınacak Önlemler	Önleyici ve koruyucu önlemler	6
	Farkındalık ve bilgilendirme	5
	Eğitim ve yetkinlik geliştirme	3
	İletişim ve izleme	3

Tablo 5 incelendiğinde; okulda akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemlerin neler olduğuna ilişkin katılımcı görüşlerinin, okulda akran zorbalığına karşı alınacak önlemler olmak üzere bir tema altında toplandığı görülmektedir.

Okulda akran zorbalığına karşı alınacak önlemler teması altında; önleyici ve koruyucu önlemler, farkındalık ve bilgilendirme, eğitim ve yetkinlik geliştirme, iletişim ve izleme isimli dört adet kod bulunduğu görülmektedir. Okulda akran zorbalığına karşı alınacak önlemler konusunda görüş ifade eden katılımcılardan bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“Çocuklarla daha yoğun rehberlik yapılmalı,aile eğitimleri güncel olarak uygulanmalıdır.” (K1)

“Okul ve sınıf kurallarını okulun ilk gününden itibaren net bir şekilde öğrencilerle belirlenmelidir. Görsellerle desteklenerek sınıfın ve okulun görülebilecek yerlerine asılmalıdır.” (K4)

“Öncelikle aile ve okulun işbirliği içerirse olmaları gerekir. Çocuğa örnek olunabilecek davranışlar sergilenmeli, onu daha çok dinlemeli ve anlamaya çalışılmalıdır. Ayrıca çocukla empati becerilerini geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.Çocuk iyi gözlenilmeli ve zorbalık yapmak istediği durumlarda buna müsaade edilmemeli yaptığının yanlış olduğu uygun bir dille anlatılmamalıdır. Gerek aile gerek öğretmen ve idareciler kararlı ve net tavır sergilemelidirler.” (K8)

“Rehberlik servislerinin öğrencilerle iletişiminin daha sık ve samimi olması sağlanmalı,yaş itibariyle küçük olan çocuklar çekinmeden korkmadan bu servislere sıkıntılarını iletebilmeli.” (K11)

“Zorbalığın altında yatan sebepleri araştırıp bu sebeplerin etkilerini en aza indirmeye çalışarak olabilir” (K2)

"Veliler sık sık bilgilendirilebilir. Sınıf içerisinde drama yoluyla çocukların empati duyguları geliştirilebilir. Konuyla alakalı çizgi filmler izlettirebilir. " (K3)

"Akran zorbalığı yaptığı tespit edilen öğrenci rehberliğe yönlendirilmeli, velisi ile de öğretmen ve gerekirse idareci görüşmelidir. Öğrenci ve velilere seminer çalışmaları yapılabilir. Akran zorbalığına uğrayan çocuklarla empati yapılabilmesi için bu tarz içerikli filmler izletilebilir." (K4)

"Öğrencilere bu konuda bilgiler verilmeli. Drama yapılmalı ve öğrencilere izletilmeli. Velilere bu konuda bilgilendirici seminer düzenlenmeli. " (K6)

"...öğrencilerin seviyesine uygun gerekli eğitimler arttırılmalı. Oyunlarla, drama vb yöntemlerle yanlışlığı anlatılmalı. Zorbalığı yapan öğrenci ve velilerine özellikle eğitim verilmeli." (K7)

"Empati duygusunu geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı" (K9)

"Çocukların öğretmenlerine güvenmeleri sağlanmalı, huzurlu ve saygılı sınıf ortamı oluşturulmalı, çocuklar bu konuda kısa filmlerle bilinçlendirilmeli, yaşları küçük olduğu için her konu somutlaştırılarak anlatılmalı, empati değeri üzerinde yeterince durulmalı." (K12)

"İlgili öğretim görevlisi, dikkatli bir şekilde ve sınıftaki arkadaşlık durumlarına bakarak hareket etmeli. Sınıfta öğrenciler arasındaki olayları gözlemlemeli ve ona göre önlem almalıdır." (K13)

"Akran zorbalığı oluşmaması için özellikle okul rehberlik servisi aracılığı ile idarenin düzenli çalışması çok önem arz etmektedir. Sınıf içinde öne çıkan sorunları daha sorun çıkmadan farkına varıp çözüm bulunursa sorun olmaktan çıkar." (K14)

SONUÇ

Araştırmada ilkökulda akran zorbalığına neden olan faktörler incelenmiştir. İlkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler arasında aile tutumu, arkadaş etkisi, değerler eğitiminin yetersizliği, iletişim becerisinin kötü olması, medyanın etkisi, kişisel etmenler ve sosyoekonomik/kültürel çevre bulunmaktadır. Goldsmith, (1987) tarafından yapılan benzer bir araştırmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Kurt, (2019) tarafından yapılan benzer bir araştırmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre: İlkokulda akran zorbalığına neden olan faktörler arasında aile tutumu, arkadaş etkisi, değerler eğitiminin yetersizliği, iletişim becerisinin kötü olması, medyanın etkisi, kişisel etmenler ve sosyoekonomik/kültürel çevre yer almaktadır.

Araştırmada akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin fiziksel ve duygusal sağlıkları üzerindeki etkilerine ilişkin yaptıkları değerlendirmeleri incelenmiştir. Akran zorbalığının çocukların fiziksel sağlıkları üzerindeki etkileri arasında çeşitli ağrı sorunları, uyku sorunları ve kilo problemleri bulunmaktadır. Bu etkiler, zorbalığa maruz kalan çocukların fiziksel sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilir. Akran zorbalığının çocukların duygusal sağlıkları üzerindeki etkileri ise içe kapanma/asosyallik, çeşitli öfke duyguları, üzüntü ve mutsuzluk, özgüvende azalma/değersizlik ve okula gitmek istememe gibi faktörleri içerir. Özman, (2018) tarafından yapılan benzer bir araştırmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Özkan & Çiftci, (2010) tarafından yapılan benzer bir araştırmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Akran zorbalığının çocukların fiziksel ve duygusal sağlıkları üzerindeki olumsuz etkileri oldukça ciddi ve önemlidir. Araştırma sonuçları, zorbalığa maruz kalan çocukların fiziksel sağlıklarında ağrı sorunları, uyku problemleri ve kilo problemleri gibi belirtilerin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu etkiler, çocukların günlük yaşamlarını olumsuz etkileyebilir ve sağlık sorunlarına yol açabilir. Ayrıca, akran zorbalığının duygusal sağlık üzerindeki etkileri de oldukça önemlidir. Zorbalığa maruz kalan çocuklar içe kapanma, asosyallik, öfke duyguları, üzüntü, mutsuzluk, özgüvende azalma ve değersizlik hissi gibi duygusal sorunlar yaşayabilirler. Bu durum, çocukların psikolojik olarak olumsuz etkilenmelerine ve okula gitmek istememe gibi sonuçlara yol açabilir. Bu bulgular, akran zorbalığına karşı müdahale ve önleme çalışmalarının önemini vurgulamaktadır. Okullar ve ebeveynler, çocukların sağlığını korumak ve desteklemek için bu konuda etkili stratejiler geliştirmeli ve çocuklara duygusal ve sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik destek sağlamalıdır. Ayrıca, bilinçlendirme çalışmaları ve eğitimlerle, akran zorbalığına karşı toplumda farkındalığın artırılması da önemlidir.

Araştırmada idarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına karşı müdahaleleri hakkındaki düşünceler ve nasıl geliştirilebileceğine ilişkin katılımcıların değerlendirmeleri incelenmiştir. Akran zorbalığına müdahale hakkındaki düşüncelerde iki görüş değerlendirilmiştir. Bunlar arasında, idare ve öğretmenlerin yetersizliği veya yeterliliği değerlendirilmektedir. Akran zorbalığına müdahalenin geliştirilmesiyle ilgili düşünceler ise eğitim verilmesi, işbirliği kurulması, çocuklara yönelik çalışmalar yapılması, yaptırım uygulanması ve iletişime önem verilmesi gibi konuları kapsamaktadır. Özman, (2018) tarafından yapılan benzer bir araştırmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Waters & Thompson, (2014) tarafından yapılan benzer bir araştırmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmadaki bulgular, idarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına karşı müdahalelerine ilişkin önemli değerlendirmeleri ortaya koymaktadır. İki farklı

görüşün değerlendirildiği belirtilmektedir: idare ve öğretmenlerin yetersizliği veya yeterliliği. Bu durum, idarecilerin ve öğretmenlerin rolünün önemini vurgulamaktadır. Bazı katılımcılar, idare ve öğretmenlerin akran zorbalığına müdahale konusunda yetersiz olduklarını düşünmektedir. Bu durum, müdahale stratejilerinin ve eğitimlerin yetersiz olduğunu veya idare ve öğretmenlerin konuya yeterince odaklanmadığını gösterebilir. Bu durumda, idareciler ve öğretmenlerin daha fazla bilgi ve beceri kazanmaları, konuya yönelik eğitim ve rehberlik almaları gerekebilir. Diğer yandan, katılımcılar akran zorbalığına müdahalenin geliştirilmesiyle ilgili olarak çeşitli düşünceler ortaya koymaktadır. Bu düşünceler arasında eğitim verilmesi, işbirliği kurulması, çocuklara yönelik çalışmalar yapılması, yaptırım uygulanması ve iletişime önem verilmesi gibi konular yer almaktadır. Bu öneriler, idarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına karşı etkili müdahale stratejileri geliştirebilmeleri için rehberlik sağlamaktadır. Sonuç olarak, araştırma, idarecilerin ve öğretmenlerin akran zorbalığına müdahaleleri hakkında katılımcıların değerlendirmelerini ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmeler, idarecilerin ve öğretmenlerin yetersizlikleri veya yeterlilikleri üzerinde odaklanmanın yanı sıra müdahale stratejilerinin geliştirilmesi için öneriler sunmaktadır. Bu bulgular, okulların ve eğitim sistemlerinin akran zorbalığına karşı daha etkili önlemler alabilmesi ve çocukların güvenliğini sağlaması için önemli bir rehberlik sağlamaktadır.

Araştırmaya katılanların okulda akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemlerin neler olduğuna ilişkin yaptıkları değerlendirmeleri incelenmiştir. Okulda akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemler, önleyici ve koruyucu önlemler, farkındalık ve bilgilendirme, eğitim ve yetkinlik geliştirme, iletişim ve izleme gibi temaları içermektedir. Goldsmith, (1987) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Özman, (2018) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da bu araştırma sonuçları ile paralellik gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılanların okulda akran zorbalığına karşı alınabilecek önlemler hakkındaki değerlendirmeleri, önleyici ve koruyucu önlemler, farkındalık ve bilgilendirme, eğitim ve yetkinlik geliştirme, iletişim ve izleme gibi temaları içermektedir. Bu değerlendirmeler, akran zorbalığına karşı alınacak önlemlerin çeşitli boyutlarını vurgulamaktadır. Önleyici ve koruyucu önlemler, zorbalığı engellemeye yönelik stratejileri içermekte ve okul ortamında olumsuz davranışların önüne geçmeyi hedeflemektedir. Bu önlemler, öğrenciler arasında pozitif ilişkilerin geliştirilmesini, empati ve saygının teşvik edilmesini, değerler eğitimi ve sosyal beceri geliştirme programlarının uygulanmasını içerebilir. Farkındalık ve bilgilendirme önlemleri, akran zorbalığına karşı toplumun ve okulun farkındalığını artırmayı amaçlar. Bu kapsamda, zorbalık konusunda eğitimlerin düzenlenmesi, seminerlerin ve etkinliklerin gerçekleştirilmesi, öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik bilgilendirici kaynakların sağlanması önemlidir. Eğitim ve yetkinlik geliştirme önlemleri, öğretmenlerin ve idarecilerin akran zorbalığına karşı müdahale becerilerini artırmayı hedefler. Bu önlemler, öğretmenlere ve idarecilere zorbalığı tanıma, müdahale etme, sorunları çözme ve destek sağlama konularında eğitimlerin verilmesini içerebilir. Böylece, okuldaki yetişkinlerin zorbalık durumlarında etkin bir şekilde müdahale edebilmeleri sağlanır. İletişim ve izleme önlemleri, okulda açık ve etkili iletişimin sağlanmasını ve zorbalık durumlarının takip edilmesini amaçlar. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin iletişim kanallarının güçlendirilmesi, zorbalık olaylarının izlenmesi ve raporlanması, zamanında müdahalelerin gerçekleştirilmesi bu önlemler arasında yer alır.

Öneriler

Araştırmada incelenen konular doğrultusunda, ilkokulda akran zorbalığına karşı mücadelede aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- ✓ Ailelere yönelik farkındalık ve eğitim programları: Ailelerin akran zorbalığı konusunda bilinçlenmelerini sağlamak için eğitim programları düzenlenebilir. Bu programlar, ailelere çocuklarının zorbalığa karşı nasıl koruyabilecekleri ve destekleyici bir ortam sağlamaları konusunda bilgi ve beceriler sunabilir.
- ✓ Okulda değerler eğitimine önem verme: Okullarda değerler eğitimi programları geliştirilerek, öğrencilere saygı, empati, hoşgörü gibi değerlerin kazandırılması sağlanabilir. Bu, zorbalıkla mücadelede önleyici bir yaklaşımı destekleyebilir.
- ✓ İletişim becerilerinin geliştirilmesi: Öğrencilere etkili iletişim becerileri kazandırılması, sorunları sağlıklı bir şekilde ifade etme ve çözüm bulma konusunda yardımcı olabilir. İletişim becerilerinin güçlendirilmesi, akran ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesine ve zorbalığın önlenmesine katkı sağlayabilir.
- ✓ Okul ortamının güvenli ve destekleyici hale getirilmesi: Okullarda olumlu bir iklimin oluşturulması için çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri, duygusal destek almaları ve zorbalığın önüne geçmek için güvenli bir ortam sağlanması önemlidir.
- ✓ Akran zorbalığına yönelik izleme ve müdahale mekanizmalarının oluşturulması: Okullarda akran zorbalığına karşı etkili izleme ve müdahale mekanizmaları geliştirilmelidir. Öğretmenlerin zorbalık belirtilerini takip etmeleri, öğrenciler arasında sağlıklı iletişimi teşvik etmeleri ve gerekli durumlarda uygun müdahalelerde bulunmaları önemlidir.

- ✓ Empati ve sosyal becerilerin geliştirilmesi: Öğrencilere empati kurma ve sosyal becerilerini geliştirme fırsatları sunulmalıdır. Bu, öğrencilerin diğerlerini anlamalarını, farklılıklara saygı göstermelerini ve işbirliği becerilerini geliştirmelerini sağlayarak zorbalığın azalmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, S. Ö., Savaşer, S. (2009). Okulda zorbalık. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 218-227.
- Atalar, D. S., & Atalay, A. A. (2018). Ergenlik döneminde duygu düzenleme ve ruh Sağlığı: ana-babanın ve mizacın rolü. Bildik, T., editör. *Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar*. Ankara: Türkiye Klinikleri, 84-90.
- Aytar, A. G. (2014). Anne kişiliği ve çocuğun mizaç özelliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 237-251.
- Boyd, D. R., Bee, H. L., & Johnson, P. A. (2006). *Lifespan development*. Boston, MA: Pearson.
- Coşkun, A. (2018). Ortaokula devam eden öğrencilerde akran zorbalığına neden olan etkenlerinin incelenmesi Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinler, N. T. (2021). Ortaokul öğrencilerinin okulda akran zorbalığına başvurma ve zorbalık görme düzeyleri (Çanakkale ili örneği) [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
- Delgado, I.; Oliva, A.; Sánchez-Queija, I. (2011). Apego a Los Iguales Durante La Adolescencia Ala Adult Ezemenrgente. *An.Psicol.*, 27, 155–163.
- Düzgün, İ. (2020). Ortaokula devam eden çocukların sosyodemografik özellikleri ile akran zorbalığı davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gartstein MA, Putnam SP, Rothbart MK. (2012). Etiology of preschool behavior problems: Contributions of temperament attributes in early childhood. *Infant Mental Health Journal* 33(2):197-211.
- Goldsmith, D. A. (1987). A Survey of the Collateral Source Rule: The Effects of Tort Reform and Impact on Multistate Litigation. *J. Air L. & Com.*, 53, 799.
- Gülgez, Ö., & Gündüz, B. Çocuklarda Duygu Düzenlemenin Ölçülmesi: Ölçek Uyarlama ve Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 491-518.
- Hortaçsu, Nuray (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kurt, Z. (2019). İlköğretim 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyal beceri arasındaki ilişkiyi etkileyen ve bu ilişkiye eşlik eden faktörler ile birlikte incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Namlı, G. (2020). Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyal anksiyetenin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisan tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, Y., & Çıfci, E. G. (2010). Peer bullying in primary schools in low socio-economic level. *İlköğretim Online*, 9(2), 576–586
- Özman, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ile kardeş ilişkilerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk?. *Psychological bulletin*, 102(3), 357.
- Peters, D. K. (2012). *Covert bullying: When do teachers recognize it?* (Doctoral dissertation, Texas A&M University-Commerce).
- Sakarya, S., & Pekdoğan, S. (2020). Mizaç Özelliklerinin Çocuğun Zorba Ve Kurban Davranışlarını Yordama Gücü. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 311-324.
- Somerville, L.H., 2013. The teenage brain: sensitivity to social evaluation. *Curr. Dir. Psychol. Sci.* 22, 121–127.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the society for research in child development*, 25- 52.
- Waters, S. F., & Thompson, R. A. (2014). Children's perceptions of the effectiveness of strategies for regulating anger and sadness. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 174-181.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin